

LA INTEL·LIGÈNCIA ESPIRITUAL EN LA TRANSMISSIÓ DE LA FE

Eugeni Rodríguez Adrover

1. Què és la intel·ligència?

La paraula «intel·ligència» té l'origen en la unió de dos mots llatins: *inter* = entre, i *eligere* = triar. En el sentit més ample, significa la capacitat cerebral a través de la qual aconseguim penetrar en la comprensió de les coses triant el millor camí.

Intel·ligència significa «la capacitat que té l'ésser humà de discernir, separar o triar entre una o altra alternativa existent».¹ També es defineix com la capacitat d'aprendre o de comprendre, ja que «la intel·ligència permet recollir a través de la memòria les experiències del passat».²

La persona humana té poder per dirigir la seva vida i capacitat d'evitar que altres la hi dirigeixin. Per tant, la intel·ligència compleix amb la funció adaptativa de viure i perviure i poder crear-se a si mateixa.

1.1. TRES NIVELLS D'INTEL·LIGÈNCIA

Els darrers descobriments neurobiològics ens plantegen que en l'ésser humà existeixen tres nivells d'intel·ligència, aquests s'haurien de desenvolupar perquè la persona es realitzi i pugui viure en plenitud. Aquests nivells d'intel·ligència són: la intel·ligència racional (IR), la intel·ligència emocional (IE) i la intel·ligència espiritual (IES).

La intel·ligència racional o operativa (IR) consisteix en l'habilitat de raonar pas per pas i anar prenent decisions sobre la informació

¹ F. TORRALBA, *Inteligencia espiritual*, Plataforma Actual, Barcelona, 2012, 21.

² *Ibidem*, 22.

que anam rebent. Aquesta intel·ligència ens permet retenir dades, processar informacions i resoldre situacions pràctiques.

La intel·ligència emocional (IE) és la capacitat de reconèixer els sentiments propis i aliens, i l'habilitat per manejar-los. El descobridor³ d'aquesta intel·ligència l'organitza en cinc capacitats: conèixer les emocions i els sentiments propis, manejar-los, reconèixer-los, crear la pròpia motivació i gestionar les relacions.

2. QUÈ ÉS LA INTEL·LIGÈNCIA ESPIRITUAL?

La intel·ligència espiritual (IES) és la intel·ligència amb què afrontam i resollem problemes de significats i valors. Aquesta capacitat possibilita a l'ésser humà que respongui a la pregunta: Qui sóc? També li fa possible que trobi el sentit profund a la vida i romangui alineat amb els principis espirituals.

La IES és la base necessària per al funcionament eficaç tant de la intel·ligència racional (IR) com de la intel·ligència emocional (IE). És la nostra intel·ligència primordial que il·lumina i dóna plenitud de sentit, força i orientació a la intel·ligència racional i emocional.

El terme IES l'encunyaren dos investigadors, Danah Zohar i Ian Marshall. Segons ells, les persones que conreen aquesta intel·ligència tenen més capacitat de preguntar-se el perquè i el per a què de les coses.⁴

Howard Gardner, inventor de la teoria de les Intel·ligències Múltiples defineix la IES de la manera següent: «La capacitat de situar-se a si mateix respecte del cosmos, la capacitat de situar-se a si mateix respecte dels trets existencials de la condició humana, com el significat de la vida, el significat de la mort i el destí final del món físic i psicològic en profundes experiències com l'amor a una

³ D. GOLEMAN, *Inteligencia emocional*, Kairós, Barcelona, 2012.

⁴ D. ZOHAR i IAN MARSHALL, *Inteligencia espiritual*, Plaza & Janes Editores, Barcelona, 2001.

altra persona o la immersió en un treball d'art.»⁵ D'altres autors la defineixen com la capacitat d'endinsar-se en mons desconeguts, de superar-se a si mateix o de cercar el que s'amaga més enllà dels límits.

La IES es podria considerar una intel·ligència comuna amb les altres però també es podria unir a la intrapersonal. Aquesta comprèn les emocions i els pensaments, però no podem reduir el coneixement del jo a la IES. La IES és la consciència de l'universal, consciència de la humanitat i fraternitat entre tots els éssers, capacitat de meravellar-se del cosmos, sentit d'allò místic, disponibilitat per escoltar i comprendre els altres, i la capacitat que ens permet ser feliços.

La IES obre la ment perquè la persona pugui endinsar-se en el seu ésser i respondre a les preguntes bàsiques de l'ésser humà: Qui sóc jo? Què serà de mi? D'on vénç? Quin és el sentit de la vida? Per a què tot? Per què tot? Existeix Déu? Els éssers humans són essencialment espirituals perquè senten la necessitat de demanar-se sobre qüestions «fonamentals» o «substancials».

«La IES permet que els éssers humans siguin creatius, canviïn les regles o alterin les situacions. Ens permeten jugar amb les limitacions i viure un "joc infinit".»⁶

La IES és una forma profunda d'espontaneïtat, una resposta a aqueix centre profund de l'ésser i a l'espai on està arrelat. Quan la persona és profundament espontània,⁷ està en contacte amb tota naturalitat amb el seu propi ésser interior, amb tot el que fa part d'aqueix centre.

En el pla religiós José Luis Vázquez assenyala la IES com la consciència per mitjà de la qual Déu ens parla. Al segle XIX el

⁵ F. TORRALBA, *Inteligencia espiritual*, ob. cit., 45.

⁶ D. ZOHAR i IAN MARSHALL, ob. cit., 20.

⁷ Cf. D. GOLEMAN, *Focus. Desarrollar la atención para alcanzar la excelencia*, Editorial Kairós, Barcelona, 2013, 81-118.

cardenal J. H. Newman reflexionava, amb paraules, sobre la necessitat d'un treball educatiu per a la competència espiritual. El teòleg K. Rahner afirmava: «El cristià del segle XXI serà místic o no serà.»⁸

El professor de fenomenologia J. Martín Velasco proposa la necessitat de personalitzar i de fer «pròpia» l'experiència espiritual i, per tant, religiosa. Parla del pas d'un cristianisme impersonal, sociològic, de masses, a un cristianisme personalment assumit, com a pas d'una fe passiva a una fe activa, com a canvi d'un catolicisme practicant, fet de ritus i pràctiques complides per obligació o per pressió social, a un cristianisme confessant.⁹

2.1. Les proves científiques de la Intel·ligència Espiritual

Els darrers anys de la història de la humanitat i amb els nous avenços tecnològics s'han pogut realitzar gran quantitat de proves científiques sobre l'existència de la IES. Els estudis científics són de tipus neurològic, psicològic i antropològic sobre el pensament humà i els processos lingüístics. Destacam quatre corrents específics de la investigació actual que semblen importants per a l'estudi de la IES:

El primer corrent és l'anomenat de l'existència del «punt diví»¹⁰ en el cervell humà, realitzada els anys noranta pel neuròleg V. S. Ramachandran i el neuropsicòleg M. Persinger. Per aquests científics el centre espiritual està localitzat entre les connexions neurals dels lòbuls temporals del cervell. Aquest «punt diví» no prova l'existència de Déu, sinó que prova que el cervell ha

⁸ K. RAHNER, «Espiritualidad antigua y actual», a *Escritos de Teología* Tomo VII (1967) 22.

⁹ Cf. J. MARTÍN VELASCO, *La Transmisión de la fe en la sociedad contemporánea*, Sal Terrae, Santander, 2002.

¹⁰ És un terme científic encunyat pels neurobiòlegs Persinger i Ramachandran per referir-se a la zona del cervell dels lòbuls temporals, que està relacionada amb l'experiència religiosa o espiritual. Cf. M. DÍAZ PRIETO, *El punto de Dios. Científicos y pensadores especulan sobre la existencia de la inteligencia espiritual*, a *La Vanguardia* (28/05/2006).

evolució fins a poder formular preguntes transcendents i usar una sensibilitat per a significats i valors més profunds.

El segon corrent és el que proposa un tercer tipus de pensament, el pensament unitari. Fins al moment s'havia descobert el coeficient intel·lectual (CI) i la intel·ligència emocional (IE), però en aquest moment el neuròleg Wolf Singer descobreix un pensament que unifica les oscil·lacions neuronals.

El tercer corrent és l'estudi dels camps elèctrics d'oscil·lació en el cervell, la investigació a mitjans dels noranta la duu a terme Rodolfo Llinas.¹¹

El quart corrent és el del neuròleg i antropòleg Terrance Deacon. Demostra que l'evolució dels lòbuls frontals del cervell, on es produeix l'activitat del llenguatge humà és la base sobre l'evolució de la imaginació simbòlica, social i de la IES.¹²

«L'univers ha evolucionat, durant mils de milions d'anys, fins a produir en el cervell l'instrument que capacita l'ésser humà per a percebre la presència de Déu, que sempre hi era, encara que d'una manera no perceptible conscientment. L'existència d'aquest "punt Déu" representa un avantatge evolutiu de la nostra espècie. És una referència de sentit per a la nostra vida. L'espiritualitat pertany a l'humà i no és un monopoli de les religions. Ans bé, les religions són una de les expressions d'aqueix "punt de Déu".»¹³

¹¹ Els estudis de Rodolfo Llinas a la Universitat de Nova York es basen en la investigació sobre la naturalesa i funció de les oscil·lacions neuronals de 40 Hz. Aquestes es troben en totes les parts del cervell. Aquestes oscil·lacions es produeixen en la vigília i també en el somni. Per tant, el cervell està dissenyat per a ser conscient i tenir una dimensió transcendent. Aquestes oscil·lacions de 40 Hz per tot el cervell proporcionen un medi que pot fusionar la nostra experiència i col·locar-la en un marc de significat més ample (IES). Cf. D. ZOHAR i IAN MARSHALL, ob. cit., 49-112.

¹² Les oscil·lacions neuronals de 40 Hz són la base neural de la IES, una tercera intel·ligència que posa els nostres actes i experiències en un context més ample de significats i valors, fent-los així més efectius. Cf. D. ZOHAR i IAN MARSHALL, ob. cit., 49-112.

¹³ Cf. L. BOFF, «El punto Dios en el cerebro», a *Koinonia* (11/05/2003).

En conclusió, el cervell emana oscil·lacions sincròniques neuronals de 40 Hz que funcionen per tot arreu d'aquell. Aquestes oscil·lacions són el «centre» de l'ésser, la font neurològica d'on emergeix el «jo». Representen el rerefons neurològic de la nostra IES unificadora, contextualitzadora i transformadora.¹⁴

2.2. Distinció entre Intel·ligència Espiritual i la vida espiritual

Cal fer una distinció entre la IES en general i la vida espiritual, en el nostre cas vida espiritual cristiana. La vida espiritual està unida a la vida corporal i aquella faculta per a estimar més enllà de l'instint possessiu.

Hans Urs von Balthasar afirma que l'home és un ésser amb un misteri en el seu cor que és més gran que ell mateix. Segons Viktor Frankl l'ésser humà és capaç des de la pròpia llibertat espiritual, de decidir-se per un o altre sentit de la vida. La vida espiritual és fluïdesa, donació i obertura. Francesc Torralba afirma que la IES impulsa a plantejar-nos interrogants existencials i a viure experiències que transcendeixen els límits habituals dels sentits.

«Em sembla important distingir entre religió i espiritualitat. L'espiritualitat correspon al desenvolupament de qualitats humanes com l'amor, la compassió, la paciència, la tolerància, el perdó o el sentit de la responsabilitat. Aquestes qualitats interiors, que són font de felicitat per a un mateix i per als altres, són independents d'una religió o l'altra. Per això, de vegades, he declarat que un es pot arreglar sense religió, però no sense espiritualitat (Dalai Lama).»¹⁵

La vida espiritual és el producte de la IES però no s'ha de confondre amb la religiositat de les persones, ni tampoc amb el coneixement del propi jo, dels seus trets psicològics, límits i possibilitats. Perquè aquesta vida no demostra l'existència d'un Déu. Sant Agustí digué

¹⁴ Cf. D. ZOHAR i IAN MARSHALL, ob. cit., 153.

¹⁵ L. SÁNCHEZ RAMOS, «Competencia espiritual y educación. Entre todos: interpretación sinfónica», a *Padres y maestros* N. 348 (Desembre 2012) 17.

que som éssers finits oberts a l'infinit, éssers efimers oberts a l'eternitat, éssers relatius oberts a l'Absolut i aquesta obertura depèn de la nostra IES.

El psicòleg Gordon Allport demostrava en els seus estudis científics que la gent té més experiències religioses fora dels confins de les institucions religioses que dedins.

La IES no és un monopoli de les religions, és un patrimoni de l'ésser humà en la seva estructura essencial.

«Entre religió i espiritualitat hi ha punts de trobada i de diferenciació, que no sempre són fàcils de determinar. Les religions sorgeixen inicialment a partir de les experiències espirituals de determinades persones, que duen que es desenvolupi un “mapa” des d'on poder viure l'espiritualitat amb unes pràctiques i uns estils de vida concrets. L'espiritualitat, per part seva, seria un concepte més ample. Per molts és la dimensió més essencial i profunda de les persones, que les ajuda a donar respostes sobre el sentit de les seves vides, i que estaria relacionada amb els aspectes immaterials de la seva existència o amb la transcendència. L'espiritualitat es podria viure i expressar fora de les religions, d'una manera més individual o personal, essent un mateix una espècie d'aventurer de l'esperit, que cerca trobar la font individualment, sense que li marquin cap camí o fent els seus propis mapes. Així que considerar que la distinció més important té a veure amb el fet de tenir o no mapes en el camí de desenvolupament espiritual.»¹⁶

En el camp de la filosofia de la religió trobam Eugenio Trías, que en una entrevista en el diari *El Mundo* deia:

«Les religions creen grans cabals de salut espiritual, formes

¹⁶ M. RODRÍGUEZ, «La espiritualidad es la dimensión más esencial del ser humano», a *Más allá* 84 (Novembre 2011) 80-86.

genèriques que han de ser adaptades al caràcter personal i estil de cada subjecte. Aqueixa personalització major, en la qual el coneixement de si mateix es reforça amb el reconeixement de les formes religioses objectives, correspon a maneres personals d'orientar-se vers el sagrat. Tot això dibuixaria el perfil d'una era religiosa que podria anomenar-se "edat de l'esperit". Els qui cercam una alternativa a la confessionalitat que no passi per l'agnosticisme o l'ateisme, amb tots els respectes que puguin despertar aquestes actituds, tindrien en aquesta postulada religió de l'esperit la seva orientació: una religió que assumeix que totes les grans religions són religions vertaderes sense que cap de les quals pugui proclamar-se la religió vertadera. Sé que aquest principi no pot ser acceptat per les comunitats confessionals, perquè hi va la pròpia supervivència. Però això no significa que no apunti a una manera més madura, lliure i responsable d'entendre i encarrilar l'experiència religiosa. A la llarga, aquesta moderna heretgia acabarà per imposar-se també en el si d'aquelles comunitats; o almenys entre els seus participants més lúcids.»¹⁷

Sobre la importància de les religions en el procés de maduresa humana i la seva vinculació amb l'espiritualitat, ofereix una clarificadora i poètica explicació el filòsof i escriptor J. A. Marina:

« [...] La religió va unida a l'"espiritualització" de la nostra espècie. En parlar d'"esperit" no estic parlant de substàncies màgiques incorpòries, ni d'espiritismes al·lucinatoris, ni d'èbries metafísiques, sinó de quelcom molt més senzill. Esperit és el dinamisme pel qual la matèria es venç a si mateixa. Espirituals són les matemàtiques, la música, la idea de Déu, la llibertat, la bondat, la bellesa, totes les architectures que vencen la llei de la gravetat aprofitant-se'n, les superbes creacions de la humil matèria humana, que superen la concreció i les propietats de la matèria.

¹⁷ J. M. CASTRO CAVERO, *Aproximación a la inteligencia espiritual*, Instituto Superior de Teología de las Islas Canarias, Gran Canaria, 2012, 43.

Prescindir d'aqueixa dimensió –si és que fos possible– seria encanallar-nos.»¹⁸

Cal, doncs, distingir entre espiritualitat i religió. «La religió és un enfocament sistemàtic del desenvolupament espiritual, estructurat entorn d'una sèrie de dogmes i normes de conducta.»¹⁹ En canvi l'espiritualitat és la influència íntima i directa que té allò diví en les nostres vides. Les experiències espirituals són directes, personals i, sovint, tenen l'efecte de despertar i expandir la comprensió del que som i de quin és el nostre lloc en el món.

2.3. La Intel·ligència Espiritual al marge de la tradició religiosa cristiana

Existeix una IES laica que separa completament allò religiós i les tradicions religioses d'allò espiritual. Segons Luc Ferry l'espiritualitat laica es viu en aquest món terrenal, sense referir-se a cap més enllà transcendent. André Comte-Sponville defensa una espiritualitat sense Déu, sense credos, sense esglésies i sense dogmes.²⁰

«El món és el nostre lloc; el cel, el nostre horitzó, i l'eternitat, la nostra quotidianitat. Això em fa sentir més emoció que la Bíblia o l'Alcorà.»²¹

Segons René Barbier l'espiritualitat és una dimensió sagrada de l'ésser humà més enllà de les institucions i de les definicions racionals. Un altre autor com Gabriel Madinier afirma que educar la IES dels joves i adolescents és dotar-los d'una eina útil i eficient per a enfrontar-se als mecanismes de programació social. Pels ateus la naturalesa és el mateix Misteri que pels creients és Déu. Per l'home d'avui, no hi ha «res més misteriós que l'existència

¹⁸ J. A. MARINA, «Las religiones han sido esenciales para el éxito de la Humanidad», a *Crónica* N. 729 (27/12/2009) 10.

¹⁹ T. HART, *El mundo espiritual secreto de los niños*, Ediciones La Llave, Barcelona, 2013, 29.

²⁰ Cf. A. COMTE-SPONVILLE, ob. cit., 148.

²¹ *Ibidem*, 154.

del món, de la naturalesa i de l'èsser, i, tanmateix, ens hi trobam tots dedins (sí, en el cor de l'èsser, en el centre del misteri!). Però això és el que anomenam *immanència*, mentre que se suposa que Déu és transcendent. L'univers constitueix prou misteri. Cal inventar-ne un altre?».²²

«La vertadera religió de la nostra època és la Naturalesa. Per això jo ara concentr els meus esforços antireligiosos, no contra els déus tradicionals, que ja gairebé em són simpàtics perquè van caient en desús, sinó contra la Naturalesa, que em sembla que és la imatge més opressiva de la divinitat que predomina en el nostre temps.»²³

Alguns conceptes bàsics per a l'espiritualitat sense Déu són: una **mística i un misteri** des d'una espiritualitat de fidelitat més que de fe, d'acció més que d'esperança, de l'amor més que del temor o la submissió; la «**immanensitat**», estam dins el Tot, i aquest ens excedeix per tot arreu; el «**sentiment oceànic**»,²⁴ el sentiment d'unió amb el gran Tot i de pertinença a l'universal; la **plenitud** és fruir del moment i del que es fa; la **simplicitat** és eliminar la dualitat interior i fer allò que agrada; la **unitat «jo» i «jo mateix» és el mateix**, jo estic unit a l'exterior, no hi ha dualitats; el **silenci** es descobreix en les coses i en la natura; l'**eternitat** és l'ara, el passat no és, el futur tampoc, per tant el present és la nostra eternitat; la **serenor** és la felicitat en l'acte, sense haver d'esperar (esperança), ni viure amb temor; l'**acceptació** és saviesa, ni rebuig ni negació, es tracta de dir «sí» a tot el que és i a tot el que succeeix.

La independència sense Déu, aquest és el vertader nom de l'espiritualitat, no hi ha res més que allò real, res més que la veritat. La mort és no esperar res i no dependre de res.

«Parlar d'una espiritualitat sense Déu no és llavors de cap manera contradictori. A Occident, una tal cosa sorprèn

²² *Ibidem*, 115.

²³ F. SAVATER, «Interrogante: Dios», a *Cuadernos Fe y Secularidad* N. 35/36 (1996) 54.

²⁴ Expressió de Sigmund Freud (1856-1939) presa de Romain Rolland (1866-1944).

de vegades. Com que l'única espiritualitat socialment observable, als nostres països, fou durant segles una religió (el cristianisme), hem acabat per creure que «religió» i «espiritualitat» eren sinònims. Però no és així! [...] Som en el món i hi pertanyem: l'esperit forma part de la natura.»²⁵

Per l'ateu –segons el plantejament de Bernabé Tierno–,²⁶ tot ha estat un producte de l'atzar, un recorregut casual al final del qual ha arribat a l'existència.

«Somni amb una espiritualitat que m'ajudi a estimar la vida fins al final, la vida tal com és –única, insubstituïble, efimera– i, per tant, acceptar tranquil·lament la mort com a convidada a la fi del banquet, com digué Lucreci, sense demanar o esperar un suplement de plaer o d'amor.»²⁷

L'absolut i el relatiu: el cim del viure no és més que la vida mateixa, en la seva eternitat. Interioritat i transcendència: no es tracta de salvar el «jo» sinó d'alliberar-se'n; no de tancar-se en l'ànima pròpia, sinó d'habitar l'univers.

«És una espiritualitat de la immanència més aviat que de la transcendència i de l'obertura més tost que de la interioritat.»²⁸

3. Cap a una Intel·ligència Espiritual Cristiana

Com a resultat de l'apartat anterior, existeix un interès renovat per la vida espiritual, però aquest sentiment no passa aquesta vegada pel Déu dels cristians, el Déu Pare, Fill i Esperit Sant, sinó més aviat per un tipus de religiositat panteïsta on Déu no s'entén com a comunitat de persones en l'amor, sinó com la mare naturalesa

²⁵ Cf. A. COMTE-SPONVILLE, ob. cit., 148-149.

²⁶ Cf. B. TIERNO, *Espiritual mente*, Planeta, Madrid, 2011, 220-223.

²⁷ A. COMTE-SPONVILLE, «¿Qué espiritualidad en 2050?», a *Iglesia viva* n. 255 (Juliol-Setembre 2013) 123.

²⁸ A. COMTE-SPONVILLE, ob. cit., 205.

que ho embolcalla tot.²⁹

Igual que un arbre té una copa plena de fulles i resulta ser-ne la part més perceptible, també existeix una soca i unes arrels que enfonsen les seves bases en una terra fecunda, aquestes resten amagades, però realment són les que sustenten i alimenten l'arbre.

Si comparam l'arbre amb la persona descobrim que les arrels que sustenten la persona són les seves creences, els seus valors, les seves conviccions, les seves necessitats, el sentit de la vida. Aquestes arrels depenen de molts de factors que cal tenir en compte: la família, el col·legi, els amics, els mitjans de comunicació, les institucions, etc.

No existeix una educació aliena a la història i en el nostre cas la IES tampoc no es presenta amb neutralitat i objectivitat pures: sempre s'educa des d'un determinat context i des d'una piràmide de valors, des d'un rerefons de conviccions i creences, siguin religioses o no.³⁰

L'educació integral en la IES que proposam té com a objectiu inculcar principis i creences cristianes. El seu objectiu és capacitar la persona per a prendre distància d'allò après i qüestionat i perquè pugui fer les pròpies eleccions, des de la llibertat de ser Fills de Déu.

Ens interessa transmetre una antropologia cristiana, fer accessible la visió de l'ésser humà que té el cristià. Per un cristià ser creat i estimat per Déu li confereix una dignitat radical (GS 12). L'home creat per Déu pren dos sentits en la crida: ser cridat a l'existència i ser cridat a ser persona concreta única i irrepetible.

L'home creat a imatge i semblança de Déu es presenta com a capaç de Déu, *capax Dei*, obert al món i als altres.

²⁹ Cf. F. TORRALBA, *Los maestros de la sospecha, Marx, Nietzsche, Freud*, ob. cit., 23.

³⁰ Cf. J. MELLONI RIBAS, *Hacia un tiempo de síntesis*, Fragmenta, Barcelona, 2011, 36-37.

«Aquesta semblança demostra que l'home, única criatura terrestre a la qual Déu ha estimat per si mateix, no pot trobar la pròpia plenitud si no és en l'entrega sincera de si mateix als altres» (GS 24).

De la creació ençà, l'home ha mantingut un diàleg amb Déu. Enfront dels altres éssers de la terra, la persona humana ha mantingut una comunicació oberta amb Déu.

«Quan l'home i la dona van sentir les paraules del Senyor-Déu, que es passejava pel jardí a l'aire fresc del capvespre, es van amagar entremig dels arbres del jardí, perquè el Senyor-Déu no els veiés. Però el Senyor-Déu cridà l'home i li digué: -On ets? Ell li va respondre: -He sentit que et passejaves pel jardí i, com que vaig nu, he tingut por i m'he amagat. El Senyor-Déu li replicà: -Qui t'ha fet saber que anaves nu? És que has menjat del fruit de l'arbre que jo t'havia prohibit?» (Gn 3, 8-11).

La persona procedeix de Déu, el qual no sols ens ha creat, sinó que ens ha elegit perquè donem fruits i fruits a voler, i perquè la nostra vida sigui i arribi a plenitud culminant en Ell.

El Déu dels cristians és Trinitat (Pare, Fill i Esperit Sant), això significa relació de persones. Així doncs, amb aquesta premissa, l'home creat per la Trinitat té capacitat de relació, capacitat de trobada amb els altres i amb Déu mateix. Encara que Déu crea l'home retirant-se, no li llevarà mai la llibertat de decisió personal, el vol lliure perquè sigui capaç de realitzar la seva pròpia vida personal, encara a risc que pugui i vulgui equivocar-se.

La IES cristiana entén la persona com a unitat, però aquesta unitat consta de diverses dimensions. La persona és concebuda com a cos, psique i esperit, per tant la nostra educació en la catequesi de la IES ha de ser integral i abraçar totes tres dimensions.

3.1. L'home és una unitat multidimensional

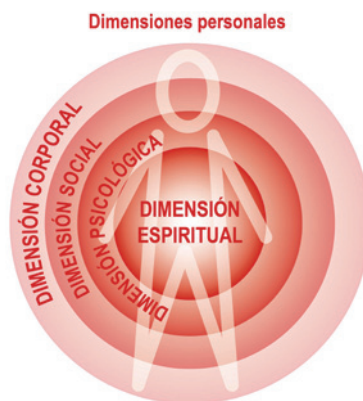
La perspectiva antropològica de la persona en el sistema actual s'entén com un ésser biològic, psicològic i social. Per a l'educació en la IES necessitam canviar aquest concepte caduc i afegir-hi el concepte d'«integralitat», és a dir, la nostra visió ateny les tres dimensions més l'espiritual que integra tota la persona. Plantegem una explicació breu de cada dimensió:

1. Dimensió biològica o física: és la dimensió més externa de l'ésser, la que es veu i toca, és l'expressió material de la nostra persona.

2. Dimensió afectiva i social: l'home és un ésser social i necessita els altres i la societat. Aquesta dimensió ateny les relacions socials i els vincles que s'estableixen amb les altres persones.

3. Dimensió psicològica: l'ésser humà com a tal està construït sota dos àmbits diferents de tots els altres éssers vivents: la intel·ligència racional i la intel·ligència emocional, una per a pensar i raonar i l'altra per a sentir les emocions.

4. Dimensió espiritual: la dimensió més amagada i profunda de l'ésser humà. És la que permet prendre distància de les coses, transcendir el propi ego. És la que capacita per a cercar la plenitud i profunditat del que l'home fa i la que dóna sentit a la seva vida.

«Concebem l'èsser humà com una unitat multidimensional, exterior i interior, dotat d'un dedins i un defora, com una única realitat polifacètica, capaç d'operacions molt distintes en virtut de les distintes intel·ligències que hi ha en ell.»³¹

En paraules del CV II, l'home no és sols material, té una profunditat i una «lleï escrita per Déu en el seu cor, en l'obediència de la qual consisteix la dignitat humana i per la qual serà jutjat personalment. La consciència és el nucli més secret i el sagrari de l'home, en què aquest se sent tot sol amb Déu, la veu del qual ressona en el recinte més íntim d'aquella. És la consciència la que, de manera admirable, fa conèixer aquella lleï, el compliment de la qual consisteix en l'amor de Déu i del proïsme» (GS 16).

En l'antropologia cristiana de la IES es descobreix, doncs, que en la persona hi ha un món interior, distint de l'exterior. L'educació en la IES ens ajudarà a entendre la dimensió interior de les persones i a accedir-hi.

4. Proposta de la Intel·ligència Espiritual Cristiana en la catequesi

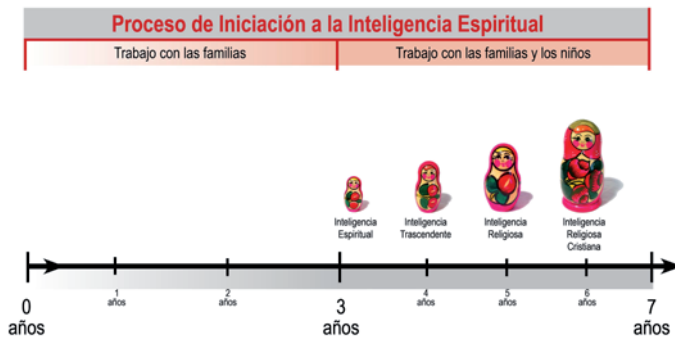
Avui és necessari i urgent inserir processos catequètics a les parròquies, als centres escolars, etc. El procés que pretenem exposar consisteix a crear unes bases, uns criteris i mètodes per treballar la Iniciació a la IES en la catequesi, i per això necessitam unes etapes per a iniciar el procés. Situam aquestes etapes entre els 3 i 7 anys del procés evolutiu del nin, això ens indica que el projecte que plantejam és previ al procés previ de la Iniciació Cristiana.

L'objectiu és ajudar a fomentar la capacitat espiritual en els infants abans que comenci el procés iniciàtic. Com a imatge gràfica usam el joc de les *matrioskas*, quatre nines cadascuna amb una etapa assignada, en aquestes etapes la posterior inclou tots els elements de l'anterior, és a dir, són etapes que sumen, i l'orde dels factors sí

³¹ F. TORRALBA, *Inteligencia espiritual*, ob. cit., 13.

que altera el producte: no es pot començar una etapa sense haver acabat l'anterior.

- la primera etapa és una **educació en l'espiritualitat**;
- la segona etapa, una **educació en la transcendència**;
- la tercera etapa, una **educació en la religiositat**;
- la quarta etapa, una **educació en la religió cristiana**.

Encara que el projecte s'adeqüi a les edats dels 3 a 7 anys, etapa més important en la maduració humana sobre el deixondiment religiós, no es descarta realitzar aquest procés en adolescents i joves.

4.1. L'etapa de l'educació en l'espiritualitat

Aquesta primera etapa té com a objectiu la recerca de sentit a la vida. La persona descobreix què és el que la configura com a tal i ha de respondre. L'estupor davant les situacions de la vida implica un compromís amb la realitat en què es viu. Els reptes d'aquest procés educacional consisteixen en el fet que l'infant es faci preguntes profundes sobre la vida i descobreixi què és el més important que el configura com a persona i ésser en el món. En aquesta etapa entra en joc la identificació amb els valors i la seva jerarquia. El repte d'aquesta experiència religiosa són les habilitats espirituals,³² que proporcionen en el deixondiment del nin destreses que l'ajudaran a treballar i integrar-se sota el context format pel «jo», «l'altre», «el cosmos» i «Déu».

La primera habilitat o destresa pertany a la «**sensibilitat**», aquesta permet percebre la vida des d'una visió transcendent. Ser sensible permet rebre estímuls desapercebuts per d'altres, saber reconèixer-los i interpretar-los. Ser capaç d'entendre aquests estímuls i saber-hi reaccionar emocionalment.

L'actitud bàsica d'aquesta habilitat és la «**percepció**», i la paraula clau és la «**sensació**». L'objectiu consisteix que el nin ha d'estar atent al que l'envolta. És en aquesta habilitat on es pot treballar amb el concepte de Déu i els missatges que en procedeixen. L'infant ha d'aprendre a percebre Déu en les coses petites. El missatge cristià d'aquesta habilitat és el Déu que està sempre al costat.

La «**sensibilitat espiritual**» consisteix a despertar emocions i sentiments transcendents i ha de fer néixer el respecte per si mateix (el seu cos), els altres i la natura. El sentiment que fa germinar és el d'agraïment interior i personal per la família, els amics i la creació. És en aquest moment quan sorgeix el tema de la pregària.

«La pregària es tracta d'un moment d'espaiar-se, d'una

³² Cf. M. J. FIGUEROA IÑÍGUEZ, *Desarrollar las Inteligencias Múltiples en clase de Religión (y segunda parte)*, a art. cit., 24.

recerca de contacte amb Déu, de proclamar el seu amor i d'agraciar-ne l'empara i grandesa.»³³

Descobrir Déu en totes aquestes coses pot dur l'infant a comprendre el missatge que Déu és sempre al seu costat. Tota la bellesa de l'exterior ens pot ajudar en aquesta tasca. La natura i la bellesa de la vida són elements que poden expressar Déu.

La segona habilitat és la «introspecció», que ens permet l'observació interna dels pensaments, sentiments i accions. Va molt unida a la Intel·ligència Intrapersonal, és la capacitat d'endinsar-se en un mateix i conèixer-se, molt vinculada als processos psicològics de l'autoconeixement, autoestima i autoconcepte.

En aquesta habilitat l'objectiu és que l'infant aprengui a sentir a Déu en el silenci, en la soledat d'un mateix, la interiorització de les vivències personals és important, perquè a través d'aquestes pot arribar a comprendre que Déu li parla en el seu interior. L'actitud bàsica és la d'escoltar i la paraula clau és l'interior. El missatge antropològic de la persona és que l'individu pugui ser conscient dels seus pensaments més pregons.

4.1.1. Mètodes o exercicis en la catequesi

Alguns mètodes o exercicis són el pas previ per a activar la vida espiritual de l'infant, adolescent o jove. Aquesta activació ens interessa que es realitzi en la perspectiva religiosa cristiana, n'apuntem alguns:

Treballar l'atenció i la consciència plena: animar els infants a qüestionar-se sobre les creences convencionals i el que anomena Torralba en el seu llibre *Intel·ligència Espiritual*, saber prendre distància per a superar qualsevol temptació fanàtica o fonamentalista. Les persones de la societat actual, especialment infants i joves, viuen en un món d'estímul informatius i publicitaris

³³ A. TORRES QUEIRUGA, «Mas allá de la oración de petición», a *Iglesia viva* n. 152 (1991) 91.

que no poden digerir. Una de les claus per a treballar l'atenció és a rendibilitzar al màxim el temps educatiu, omplir-lo de contingut i significat, i això es realitza dedicant-hi la màxima atenció.

Conrear els valors: aquests marquen el camí de la persona, d'una institució, d'una cultura, o d'un país, són elements claus en el sentiment d'identitat. Entre els valors distingim els personals, els socials i els espirituals. L'educació en valors ajuda la IES a descobrir un nou llenguatge, el silenci, i aquesta se'n tem que la vida té un sentit més profund i transcendent.

Exercitar la capacitat d'admirar-se: no hi ha dubte que l'infant en les fases de creixement té la capacitat natural d'admirar-se.³⁴ Així com passa el temps i creix, va perdent aquesta capacitat. És bo que no perdi aquesta capacitat durant el procés de maduració, com està passant actualment amb la «infància segrestada».³⁵

Cercar el gust pel silenci és de gran importància en el nostre món actual, el silenci ens transporta al Misteri de Déu. Hem d'educar els infants en la iniciació al silenci. El silenci pot ser passiu, físic, extern i actiu, intern, silenci espiritual. La iniciació al silenci necessita un procés gradual que respecti el ritme de l'infant, entrar a la sala de puntes, col·locar la campana del silenci, el crit del silenci, fer mamballetes, visualitzar situacions, veure mims, la cançó que es perd, escoltar sons, relaxació, són exemples de la utilització del silenci en aquesta etapa.

Conrear l'admiració per la natura: l'exercici de l'educació ecològica fa part de la sensibilització en una educació mediambiental que té com a fi sensibilitzar els infants de la cura i el respecte que mereix la natura. Despertar en l'infant una actitud de respecte,

³⁴ Cf. T. HART, *El mundo espiritual secreto de los niños*, Ediciones La Llave, Barcelona, 2013, 81-89.

³⁵ Fenomen que fa referència a un tipus d'infants que ja no s'admiren de res, que estan de tornada de tot, que no els sorprèn res, perquè suposadament ho han vist tot i moltes vegades.

d'admiració, i fins i tot de reverència, envers la creació i tots els éssers vius que la integren. L'experiència de la bellesa és una de les possibilitats que ofereix la vida, però que només pot degustar la persona que ha estat educada en la contemplació.

4.2. L'etapa de l'educació en la transcendència

En aquesta segona etapa s'intenta respondre les preguntes que s'han plantejat en l'etapa anterior. L'home té la capacitat de preguntar-se, quelcom del seu ésser li permet fer-se aquestes preguntes, i amb això entén que hi ha una realitat transcendent a ell. La capacitat de ser humà el fa arribar més lluny i transcendir.

És l'etapa de donar resposta a la pregunta que no té resposta, el Misteri. Hi ha coses que fugen a l'intel·lecte de l'ésser humà i això s'ha d'assumir i sobretot interioritzar-se. En aquest procés educatiu l'important és l'escolta i el silenci: la transcendència s'experimenta a través d'aquests elements. La capacitat d'anar més enllà del purament material i visible als ulls, observar que l'home pugui tenir una percepció molt més elevada d'ell mateix i del món. Aquesta destresa permet descobrir la presència de Déu en l'interior, comprendre que la mort no és la fi. Associar els fenòmens de la natura i la força de la creació a Déu.

4.2.1. Mètodes o exercicis en la catequesi

Ensinistrar la meditació és un altre dels elements bàsics de la IES, des dels diferents significats que el mot presenta i que són usats, el fi fonamental és assolir la tranquil·litat de l'ànima, la pau dels sentits i del cos, el silenci interior i la plena integració en la naturalesa.

Cal no confondre la meditació amb una altra activitat com pensar, reflexionar o valorar. La meditació consisteix d'aconseguir que el flux de pensaments em dugui al benestar; exigeix domini dels propis sentiments i emocions. Meditar és una de les poques coses que no es poden fer acceleradament. Amb la meditació exercitem i

sanam el cos, la ment i l'esperit. Ens feim més conscients de cada part del nostre cos, controlam la respiració, asserenam la ment, escoltam el silenci, exploram els racons i els límits de la nostra interioritat, i així fins a arribar a sentir desitjos d'unitat infinita i la presència tangencial del fonament últim de l'existència.³⁶

Exercitar la contemplació activa en l'ésser humà els sentits. No consisteix solament a observar, implica un grau més d'intrusió dins un mateix. Quan algú contempla deixa d'estar enfront de la realitat, per a perdre's en la realitat. Una mirada contemplativa és aquella que assoleix la profunditat d'allò real.³⁷ Saber veure més enllà de la superfície, del primer pla, percebent la vida, en la seva força, el seu valor, la seva bondat i la seva bellesa.

Practicar la solitud i la serenor és una experiència que hauria de ser present en la vida espiritual i emocional de l'infant, adolescent i jove, i només s'aconsegueix amb la pràctica assídua de la soledat, és la condició de possibilitat d'un bon aprenentatge i d'una bona concentració. Separar-se del mundanal renou i centrar-se en la soledat i el silenci d'un mateix ajuda l'equilibri de la persona.

Vetlar per la creació, el món en què vivim ens ha d'ajudar a ser més persones i més feliços, és un regal del qual puc fruir al màxim, però cuidant-ne com si fos allò més preuat que puc tenir. Sempre és bo recordar que és un món per a un mateix i per als altres, per a compartir i gaudir-ne entre tots.

Descobrir l'espiritual en l'art: afirma la manifestació espiritual de l'artista. L'espiritual és ocult en l'obra, en la pintura, en l'escultura, en l'arquitectura i en tota manifestació d'aquell que fa possible una obra.³⁸ El bell i el sagrat se situen en el mateix nivell

³⁶ Cf. J. M. CASTRO CAVERO, ob. cit., 138.

³⁷ Cf. J. L. VÁZQUEZ BORAU, *La inteligencia espiritual o el sentido de lo sagrado*, Desclée De Brouwer, Bilbao, 2010, 99 i Cf. D. ZOHAR i IAN MARSHALL, ob. cit.

³⁸ Cf. W. KANDINSKY, *De lo espiritual en el arte*, Premia, México, 1989, 56.

d'absolutitat i personificació.³⁹ En l'art religiós cristià existeixen moltes mostres artístiques de la integració de la fe, de la cultura i de la vida.

Desenvolupar la capacitat de pacificació: comença amb la necessitat d'una pau interior per aconseguir la pau exterior. La pau exigeix un esforç personal i col·lectiu. La persona que està en pau amb ella mateixa irradia pau al seu voltant, i aqueixa pau no s'aconsegueix amb una homogeneïtzació de totes les persones, més aviat amb un respecte de la seva intimitat i un treball personal en la IES.

Parlar de la mort: és bo parlar de la mort als infants, ells la tenen en ment i desitgen conèixer què és i què es pot esperar després. Aquesta és la pregunta del sentit de la vida. En el període de 2 a 6 anys, l'infant construeix lentament la noció del jo, de l'altre i de l'alternança entre la presència i l'absència, i la pregunta de la mort entra com una força exterior que irromp aleatòriament en l'individu. A molts d'infants i joves del nostre entorn cultural se'ls oculta la mort, i aquesta actitud produeix una manca d'integració de la concepció de la vida en la seva ment i una manca d'honestedat intel·lectual.

Aprendre a avaluar el passat: allò que ha estat viscut i experimentat, això ajuda l'educand perquè analitzi les oportunitats i perspectives de futur, i predisposa a viure la vida intensament, extraient-ne el màxim.

4.3. L'etapa de l'educació en la religiositat

La religió és una dimensió de l'existència de l'home. Durant totes les etapes de la història de la humanitat han existit les religions, fan part de l'estructura de les persones. Si Déu existeix o no és difícil de demostrar, però els homes necessiten unes plataformes on poder trobar-se i dialogar amb l'Absolut i amb els seus contemporanis sobre aquesta experiència. Per tant, les religions són proposades

³⁹ Cf. J. L. VÁZQUEZ BORAU, ob. cit., 91-97.

humanitzadores per a la persona. En aquest procés es comparteix amb les altres persones la pròpia experiència espiritual sentint-se membre de la comunitat religiosa a la qual pertany i amb la qual s'identifica.

La capacitat d'estimar és una habilitat que ajuda a deixondir el sentiment d'amor que tots els éssers humans porten en l'interior. Aquest sentiment estima les persones, però també la creació, i ajuda a desenvolupar una consciència ecològica. El desenvolupament d'aquesta destresa duu a l'entrega i a valorar la importància dels sentiments en la vida de les persones i en les seves relacions. Així, els sentiments de felicitat, alegria i gratitud en procedeixen.

La valoració d'aquesta capacitat és prioritària per als cristians, Déu ens demana que estimem els nostres semblants. Però no és possible estimar si l'individu no ha experimentat aquest sentiment, per això és prioritari que l'infant des de molt petit rebi mostres d'estimació perquè cresqui amb la voluntat d'estimar els seus conciutadans. El missatge antropològic seria posar amor en les coses que un fa.

4.3.1. Mètodes o exercicis en la catequesi

Educar per a la formació del grup. L'antropologia cristiana ens diu que la persona és social i està oberta a la comunicació, es realitza com a persona en la mesura en què es relaciona. El «jo» s'humanitza en la mesura en què s'obre al diàleg amb el «tu».⁴⁰ Necessitam el grup, la comunitat per a madurar i créixer.

La persona humana necessita la mirada de l'«altre», l'estimació de la família. L'«altre» ens deixa «ser» perquè ens mira i ens anomena. Necessitam pertànyer per a poder reconèixer la nostra existència. Som perquè ens relacionam. L'experiència de la vida en comú batega per tota la pell de l'home i especialment del nin al qual estam educant. La religió ens «relliga» als altres quan compartim

⁴⁰ Cf. E. GONZÁLEZ DOMÍNGUEZ, *Curso básico de pedagogía catequética*, CCS, Madrid, 2009, 151.

unes mateixes idees i una mateixa transcendència. Sobretot en la cristiana, que ens fa a tots fills d'un mateix Déu i crea un sentit de pertinença en fer-nos a tots els éssers humans iguals.

Fer oració, quan «parlam» amb Déu o pregam, estam fent el millor que podem per assolir aquesta saviesa innata en el centre del nostre ésser que ens posa en contacte amb la totalitat de la realitat. Quan Ell respon, el sentim des del més profund del nostre ésser. Però per aquesta raó, «la Paraula de Déu» o el poder curatiu de la nostra IES no poden jamai ser finals. Es tracta d'un procés de comunicació en curs, d'un diàleg. «Déu» sempre està canviant. Una persona és creient si prega, si dialoga amb Déu, si fa silenci per escoltar-ne la Paraula.

Ensinistrar per a la fraternitat universal és treballar en la capacitat de reconèixer que totes les persones i tots els éssers vius estan connectats en una gran xarxa de vida, en una fraternitat còsmica, que de més a més ha de ser solidària, és una de les tasques de l'educació en la IES. Els grans errors de la humanitat, com el materialisme i el consumisme, condueixen les persones a una devastació de la naturalesa i a una pèrdua de la fraternitat còsmica amb tots els éssers.

Raonar els esdeveniments és una altra de les estimulacions necessàries per a la capacitat de la IES. No es refereix només a l'activitat filosòfica del coneixement, sinó a la de l'ésser més íntim. Quan un nin raona, argumenta, dedueix i indueix, es coneix més a si mateix i aprèn a prendre distància de la realitat, a transcendir allò material i a formular-se preguntes crucials sobre el sentit de la seva existència.

Desenvolupar la capacitat d'estimar, aprendre a estimar-se a un mateix i als altres és la tasca més important en la vida, obrint els ulls i el cor a l'amor dels altres, tal volta és la millor escola de la vida. Desenvolupar la capacitat d'estimar duu el nin a valorar la importància dels sentiments i a experimentar emocions de felicitat, alegria i gratitud relacionades amb l'amor. Se serveix

de l'empatia, la solidaritat i l'altruisme per a aconseguir els seus fins. Educar en l'amor és descobrir com es rep un amor immens dels pares i dels que l'envolten i infinit de Déu.

Actuar solidàriament i compassiva i es fa perquè se sent unit a l'altre, als seus dolors i sofriments. Aquest exercici proporciona la superació de barreres ètniques i culturals per a obrir-se al món. Cal destacar que ser solidari no consisteix a fer una aportació econòmica sense més ni pus, implica una desposseïció de l'ego i la superació de la dualitat. La solidaritat és sortir d'un mateix, voler per als altres el que vull per a mi.

Exercitar la pràctica de la gratitud, ensenyar l'infant, adolescent i jove a agrair els dons o favors que rep dels altres i de Déu és una pràctica educativa de la IES. Només és capaç de practicar la gratitud aquell que és conscient que ha rebut molt dels altres, dels pares, dels mestres, de les institucions, de la vida, de la naturalesa i de Déu.

4.4. L'etapa de l'educació en la religió cristiana

En aquesta darrera etapa del procés d'iniciació en l'espiritualitat la clau es concentra a oferir pautes encaminades a la religió cristiana que assentin les bases del treball posterior en els processos iniciàtics a la vida i a la celebració cristiana.

L'habilitat de la recerca de la veritat es refereix a la capacitat de l'home per al misteri i la recerca de respostes en aquest sentit, la preocupació per la indagació, el plantejament de qüestions relatives a la fe, el sentit de la vida, la transcendència, responen a l'interès per assolir la veritat. És l'esperit crític i investigador de l'home. L'actitud bàsica és l'interès i la paraula clau, el coneixement. El missatge antropològic és l'ansia per descobrir i saber. El missatge cristià és: «La veritat us farà lliures» (Jo 8,32). La recerca de la veritat duu l'home a interrogants de cada vegada més complexos sobre la vida, el cosmos i Déu.

4.4.1. Mètodes o exercicis en la catequesi

La iniciació a la narració i al mite: narrar és comunicar amb paraules una història real o fictícia, intentant que, per l'entonació de la veu, el gest, l'actitud, els silencis, atregui l'atenció dels oients, penetri en cadascuna de les persones i faci brollar sentiments, expressions i actituds que de qualque manera afloren de la seva pròpia vida.

El conte, la paràbola o una història determinada constitueixen una forma de narració peculiar que atreu l'atenció dels infants de tal forma que aquests poden arribar a identificar-se, en certa manera, amb alguns dels personatges que hi apareixen i fins i tot amb la situació narrada. La narració és un dels principals llenguatges de la Bíblia, encara que no s'hi narra una doctrina ni una faula ni molt menys un conte. S'hi narra l'experiència de l'amor salvador de Déu, viscuda i transmesa pels testimonis directes dels esdeveniments o per persones properes a ells.

La iniciació en la IES ha d'optar per una pedagogia narrativa, que posi la persona en relació viva amb el Senyor a través d'històries. El mateix procés pel qual ens ha arribat el testimoni dels evangelis n'és un bon exemple. «La fe és narrativa perquè neix d'un esdeveniment, de la seva memòria permanent, del seu relat ininterromput. L'entrada en la fe no pot realitzar-se sinó a través d'un procés que actualitzi aquest relat i permeti d'experimentar-lo. La catequesi ofereix les paraules d'aquest relat, tretes primàriament de l'Esclatua. L'Església és l'àmbit on s'acull la narració de l'amor de Déu i el relat viu de la seva gràcia.»⁴¹

La iniciació a la litúrgia: educar en l'art de la litúrgia és un altre dels mètodes de l'etapa de l'educació en la religió cristiana, i la iniciació dels infants a la litúrgia és prioritari. La sentència de McLuhan esdevé més patent: «El mitjà és el missatge.»

⁴¹EQUIPO EUROPEO DE CATEQUESIS, *La dimensión narrativa de la catequesi*, PPC, Madrid, 2011, 13.

«L'acció litúrgica és un llenguatge multimedial i interactiu de tipus simbòlic i lúdic que introdueix dins una experiència estètica religiosa la diferència en la qual resten trencats els vincles del quotidià i el fidel accedeix a l'alteritat del Sagrat.»⁴²

Els signes i gestos són vitals en la comunicació humana, els gestos impressionen més que les paraules, el gest pot ajudar a millorar l'estat interior. Jesús fou el gran gest de Déu a la història de la humanitat. És important el gest en la catequesi d'infants. El gest és molt més significatiu que la paraula, els infants, sobretot els petits, necessiten molts més gestos per expressar-se. Hem de procurar que els infants visquin els gestos religiosos que realitzen, i hem d'exigir autenticitat i sinceritat en tot de manera que els gestos que fa el catequista es corresponguin amb el seu interior.

La iniciació a la pregària és un altre element clau en l'educació de la IES en la catequesi. L'oració és l'expressió màxima de l'amor de Déu amb els homes. La catequesi és l'àmbit adient per iniciar els nins en l'oració, hem de despertar el gust per l'oració. La iniciació en l'oració no consisteix tant a parlar de Déu com a parlar amb Déu.

L'infant ha de créixer en la fe amb tres certes adquirides i viscudes des de petit: la grandesa de Déu, l'amor de Déu i la necessitat de l'Absolut que té l'ésser humà. Educar en la presa de consciència de la relació amb el seu Déu marca la necessitat d'educar en l'oració. Diferents formes d'oració ajuden a créixer en la IES: l'oració personal o silenciosa i l'oració comunitària. Cal que les pregàries que els nins aprenguin els serveixin per a la vida adulta.

Projectes com els «oratoris»⁴³ que acosten l'experiència de Déu als

⁴² L. MALDONADO, *El sentido litúrgico. Nuevos paradigmas*, PPC, Madrid, 1999, 132.

⁴³ Projecte que s'inicia amb el P. Gonzalo Carbó Bolta en els centres escolapis i que s'ha estès a la Congregació de Claretians. L'oratori s'ha anat estenent per diversos col·legis i parròquies de la geografia espanyola, abraçant diverses edats i sobre uns materials espe-

infants són fonamentals. La missió d'aquests llocs de pregària consisteix a escoltar i guardar la Paraula en la ment i en el cor per rebre amb alegria la missió i l'enviament de Déu.

La iniciació als símbols religiosos: el llenguatge simbòlic en la catequesi és un element de la realitat material que fa present una realitat immaterial. El símbol és una forma entranyable, poètica i transcendent de manifestar emocions, sentiments, ciències, realitats que no podem expressar amb paraules. Produeix ressonàncies en el nostre interior. Un mateix símbol pot tenir per a persones distintes el mateix significat o divers.

L'infant ha de créixer familiaritzat amb els símbols religiosos bàsics i transcendents per a tot cristià. L'objectiu final és que els interioritzin. Són els objectes de la vida diària: la creu, l'aigua, l'oli, la llum, elements bàsics i de gran importància en l'experiència dels primers anys.⁴⁴ Reconèixer el temple o la capella com a lloc de pregària i de trobada amb Jesús és un altre aspecte important en l'educació de la IES.

La iniciació a la reconciliació: en la realitat infantil es produeixen innumbrables situacions de conflicte en les quals ha d'intervenir l'adult, saber demanar perdó i perdonar garanteix un desenvolupament en la IES. Cultivar la reconciliació és aprendre a perdonar.

En les situacions d'enrabiada o brega, que són quelcom habitual en els infants, és interessant que el nin percebi i senti d'una manera especial que quan s'enfada amb els altres trenca l'harmonia, l'amistat i el bon tracte, i se sent trist. D'aquesta manera també és important que experimenti el goig de la reconciliació, la tornada a l'amistat i al bon tracte.

cífics publicats per l'Equip de Pastoral Infantil i Juvenil dels Claretians.

⁴⁴ Cf. M. J. FIGUEROA ÍÑIGUEZ, ob. cit., 150-153.

5. Conclusió

Adquirir una bona educació de la IES en la catequesi s'aconsegueix dominant les intel·ligències emocional, intrapersonal i interpersonal per integrar el secret de la felicitat en la pròpia persona. Tot això és predisposició per a la catequesi del proper mil·lenni.

Per acabar aquesta reflexió propòs deu claus molt suggerents per assumir en la catequesi d'iniciació a la IES dels infants:

1. Contemplar i despertar
2. Confiar en el pare interior
3. Sostenir, retenir i amollar
4. Llibertat per jugar
5. Llibertat per seguir els propis interessos
6. Llibertat per experimentar
7. Triar i equivocar-se
8. Llibertat per sentir
9. Pensar i imaginar
10. Llibertat per decebre els pares

Eugeni Rodríguez Adrover

eugeni@bisbatdemallorca.com

www.creemos.es